

ARIERATELE

o problemă majoră a economiei românești

Arieratele rămân încă o problemă sensibilă în economia românească, deși tendința de reducere manifestată în ultimii ani și continuată în 2005, dovedesc că economia românească se restructurează, iar întreprinderile devin tot mai adaptate la cerințele pieței.

Trecerea bruscă la un nou mecanism economic la începutul anilor '90, a găsit întreprinderile românești total nepregătite, existența multora din acestea fiind condiționată de neplata datoriilor și acumularea de arierate. În același timp, nu trebuie uitat că evoluția arieratelor a avut și cauze subiective, decurgând, fie din calitatea managementului, fie din oscilațiile decidenților în a aplica politici economice adecvate.

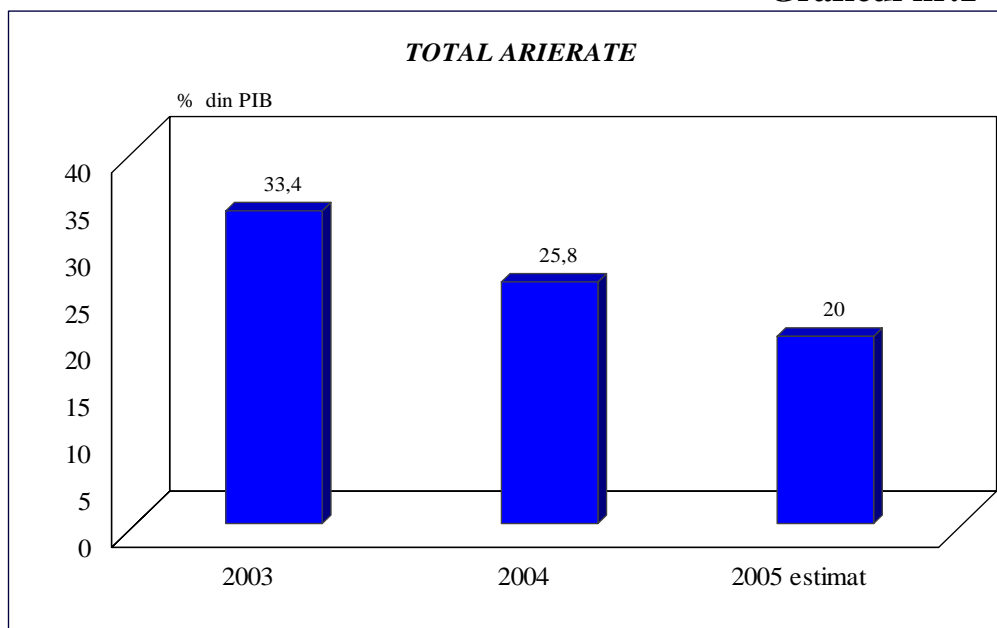
Intârzierea restructurării sectorului energetic și slaba capacitate de colectare a administrației fiscale au reprezentat alte două cauze importante care au permis acumularea de arierate și finanțarea ineficienței structurale a întreprinderilor de stat. Întreprinderile de stat au acumulat arierate atât prin neplată, cât și prin acumularea de pierderi. S-a ajuns astfel, ca în anul 2000 **stocul de arierate să reprezinte circa 40% din produsul intern brut.**

Efectele negative ale acestui nivel au fost multiple și în sinteză poate fi apreciat că arieratele ridicate au reprezentat până în 2000 principalul obstacol în promovarea reformei economice, respectiv în asigurarea stabilității și eficienței macroeconomice. În primul rând ele au fost o piedică în asigurarea flexibilității întreprinderilor față de dinamica cererii agregate. În al doilea rând ele reprezintă – prin intermediul deficitului cvasi-fiscal - una din principalele cauze ale dezechilibrelor din economie, cu repercusiune în diminuarea resurselor de dezvoltare.

Începând cu 2001, chiar dacă procesul a fost oscilant, iar uneori reducerile au fost mai degrabă rezultatul privatizărilor, arieratele s-au diminuat an de an. Ca urmare, la finele anului 2004 arieratele, au ajuns la 25,8%¹ din produsul intern brut reprezentând o scădere de aproape 8 puncte procentuale față de 2003 (Graficul nr.1).

¹ Conform datelor din bilanțurile contabile centralizate de la MFP

Graficul nr.1

Pentru anul 2005 s-a estimat o reducere a arieratelor ținând cont de tendința înregistrată de agenții economici monitorizați, astfel încât este posibil ca ponderea lor în PIB să ajungă la circa 20%. In susținerea acestei evoluții a fost luat în calcul impactul unor măsuri de ordin legislativ, dar și administrativ, printre care:

- **Considerarea evaziunii fiscale drept infracțiune economico-financiară** și pedepsirea ei ca atare. Această măsură a fost realizată odată cu intrarea în vigoare a Legii nr. 241/2005, care prevede amenzi sau pedepse cu închisoarea între 6 luni și 15 ani pentru acte de evaziune, în funcție de prejudiciul adus statului. Prin această lege, pe lângă cei care comit acte de evaziune fiscală propriu-zisă, sunt pedepsiți și cei găsiți vinovați de refuzul nejustificat de a prezenta organelor competente documentele legale și bunurile din patrimoniu, în scopul împiedicării verificărilor financiare, fiscale sau vamale.
- Asigurarea transparenței în mediul de afaceri a fost urmărită prin **publicarea** pe pagina de Internet a MFP a **listei contribuabililor mari, precum și a celor mici și mijlocii, care înregistrează obligații restante**. Publicarea pe site a obligațiilor restante a avut ca efect reducerea volumului arieratelor înregistrate de contribuabili și descurajarea acumulării de noi arierate.

- **Creșterea capacității de administrare fiscală**, prin eliminarea, în privința colectării impozitelor și taxelor, a **practicilor de scutire sau reeșalonare a datoriilor la bugetele publice**; în prezent mai există facilități legate de plata tuturor impozitelor numai în cazul societăților privatizate până în aprilie 2005, odată cu intrarea în vigoare a O.G. nr. 26/2005. Totodată, s-a urmărit corelarea sistemului de evidență analitică pe plătitori cu modificările introduse atât în Codul de procedură fiscală, cât și în alte acte normative cu privire la unele reglementări fiscale. În vederea implementării, până la data de 30.09.2005, a programului informatic care stă la baza acestei corelări, a fost reglementată înființarea unor centre pilot de testare a produsului informatic și organizarea de instruire în acest sens, în centrele zonale ale Scolii de Finanțe Publice și Vamă.

De asemenea, în scopul reducerii arieratelor bugetare și prevenirii formării de noi arierate, s-a dispus atât continuarea acțiunilor de executare silită, cât și declanșarea procedurii de insolvență, în conformitate cu prevederile art. 171 din Codul de procedură fiscală, respectiv atragerea răspunderii în solidar în temeiul prevederilor art. 27 și 28 din același act normativ, după caz, iar în situațiile în care măsurile de executare silită întreprinse nu dau rezultate, continuarea acțiunii de introducere a cererilor de deschidere a procedurilor de reorganizare judiciară și faliment pentru societățile comerciale, care întrunesc condițiile prevăzute de art. 36 din Legea nr. 64/1995, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

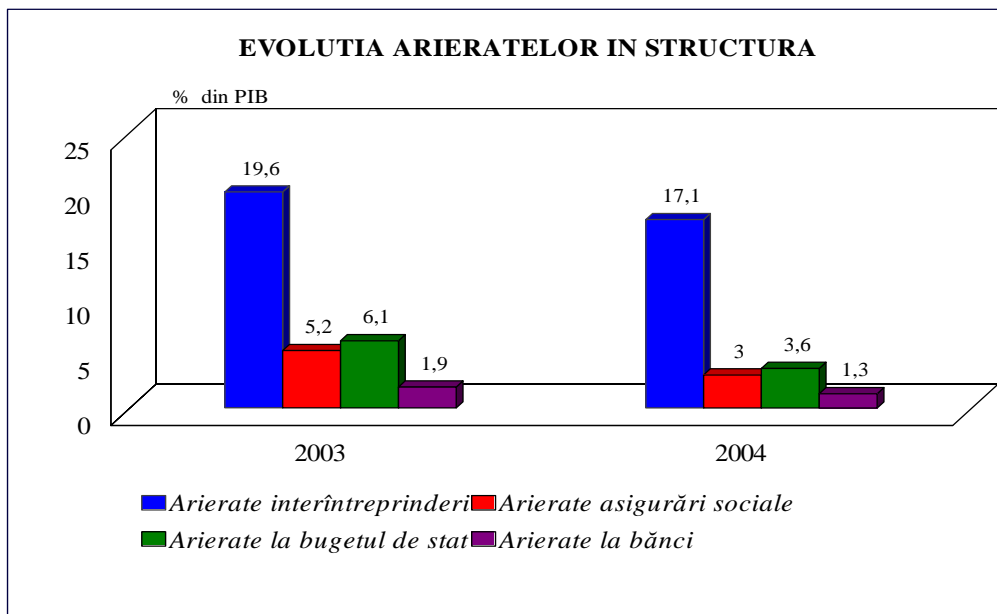
Se poate concluziona că o diminuare a ritmului de implementare a acestor măsuri, va face ca arieratele să continue să reprezinte un risc pentru economia românească, prin menținerea unei presiuni constante asupra cererii agregate, inflației și contului curent.

Evoluția în structură a arieratelor (Graficul nr.2) scoate în evidență faptul că arieratele interîntreprinderi (furnizori și obligații restante față de alți creditori) au avut o evoluție descendentă. Acestea au scăzut ca pondere în PIB, de la 19,6% la sfârșitul anului 2003, la 17,1% la sfârșitul anului 2004.

O evoluție descrescătoare ca procent din produsul intern brut au avut și arieratele la bănci și bugetul de stat. Astfel, arieratele la bugetul de stat au scăzut de la 6,1% în anul 2003, la 3,6% în anul 2004, în timp ce arieratele la bănci și-au diminuat ponderea de la 1,9% în anul 2003, la 1,3% în anul 2004.

Această tendință de scădere s-a înregistrat și la arieratele privind bugetul asigurărilor sociale, care au scăzut în anul 2004 (3,0% din PIB), comparativ cu anul 2003 (5,2% din PIB).

Graficul nr.2

Pe măsura dezvoltării sectorului privat, acesta a acumulat și cel mai mare volum de arierate, comparativ cu celelalte forme de proprietate, ca urmare a datoriilor tot mai mari contractate pentru a completa capitalul propriu redus. Este vorba cu deosebire de societățile privatizate, unde, în multe cazuri angajamentele de investiții și capitalizare ale noilor acționari nu au fost respectate.

Sugestiv este faptul că în anul 2004 arieratele sectorului privat și-au redus ponderea în PIB cu doar 2,4 puncte procentuale, în timp ce reducerea în sectorul de stat a fost de 4,2 puncte procentuale.

Din primele 8 luni ale anului 2005, rezultatele parțiale² - numai ale agenților monitorizați – relevă faptul că scăderea arieratelor continuă. Totuși, dacă corelăm scăderea de 17,3% din acea perioadă cu realizările din 2004, dar mai ales cu faptul că prin reforma fiscală agenții economici au beneficiat de disponibilități bănești suplimentare, rezultă că amplitudinea procesului de reducere a arieratelor nu este mulțumitoare.

² Pentru anul 2005, întrucât datele din bilanțurile contabile pe semestrul I 2005 nu sunt încă disponibile, au putut fi analizate numai arieratele agenților economici monitorizați.

Este de precizat faptul că, la întreprinderile monitorizate potrivit OUG nr.79/2001 în acțiunea de monitorizare au fost cuprinși un număr de 72 de agenți, conform HG.393/2004, dar începând cu anul 2005 numărul de agenți economici s-a redus, ajungând la 51 de agenți. Acest fapt s-a datorat privatizării, închiderii operaționale, transformării și dizolvării unor societăți.

Din totalul arieratelor înregistrate în sectorul de stat agenții monitorizați înregistrează 75% din volumul acestora.

Pe ministere și Autoritatea pentru Privatizare și Administrarea Participațiilor Statului, analiza arieratelor agenților economici monitorizați arată faptul că, atât în anul 2004, cât și în luna august 2005, Ministerul Economiei și Comerțului (M.E.C.) continuă să dețină ponderea principală în totalul arieratelor înregistrate de agenții economici monitorizați, respectiv 69,6% în 2004 și 76,2% la sfârșitul lunii august 2005.

La Ministerul Economiei și Comerțului se constată o creștere a arieratelor, cu circa 7 puncte procentuale, în luna august 2005, față de sfârșitul anului 2004.

- % -

	31.12.2004	31.08.2005
TOTAL	100	100
Ministerul Economiei și Comerțului	69,6	76,2
Ministerul Transporturilor, Construcțiilor și Turismului	21,5	12,1
Autoritatea pentru Privatizare și Administrarea Participațiilor Statului	8,9	11,7
Alte ministere	0,03	0,03

Una din cauzele majore ale menținerii la un nivel ridicat a arieratelor din economie o reprezintă pierderile înregistrate de agenții economici.

Pentru a prezenta cât mai edificator pierderile înregistrate în economie de agenții economici neprofitabili se cuvine a se menționa că pierderile acestora au depășit volumul deficitului bugetului de stat, fiind de circa 6 ori mai mare decât deficitul bugetar.

Această situație scoate în evidență că în economia românească întregul mecanism bugetar suferă mari disfuncționalități. Neîncasarea la timp a drepturilor bugetului bulversează fluxurile financiare normale, cu implicații asupra întregii economii.

Se constată că, dacă la deficitul bugetului consolidat din 2004 se adaugă pierderile agenților economici cu capital de stat în sumă de 26181,7 mld.lei (2,61817 mld. RON), sumă componentă a deficitului cvasi-fiscal, reprezentând 1,1% din PIB, se ajunge la o dublare a deficitului total al sectorului guvernamental fiscal și cvasi-fiscal de cca.2,2% din PIB.

Raportate la PIB, pierderile din economie au reprezentat în anul 2004 o pondere de 5,1%, fiind în scădere cu 2,7 puncte procentuale față de anul precedent.

Ca urmare a neachitării în termen a obligațiilor există riscul acumulării unui nou volum de arierate care va contribui la amplificarea blocajului agenților economici.

Relațiile de creditare stabilite între agenții economici, extrabancari, gratuit și cu ignorarea riscului insolvabilității partenerului împrumutat, a condus la o

redistribuire de surse între agenții economici cu activități neprofitabile și în final amânarea la plata multora din acestea, provocând blocarea fluxului financiar.

Deși gradul de îndatorare al agenților s-a îmbunătățit, totuși raportul dintre plățile restante și creanțe (0,73/1 în anul 2003, respectiv 0,60/1 în anul 2004) se situează încă la un nivel care face dificil procesul de reducere a arieratelor în economie.

Creanțele, adică ceea ce au de încasat agenții economici de la parteneri, bănci și bugete continuă să dețină o pondere importantă, respectiv cca. 43% din PIB, ceea ce denotă o lipsă de lichiditate în economie.

Arieratele agenților economici raportori de bilanțuri contabile

	AN 2003			AN 2004		
	mld.lei ROL	%	% din PIB	mld.lei ROL	%	% din PIB
PIB	1.903.353,9			2.387.914,3		
Economie Națională						
ARIERATE TOTALE	635.332,6	100	33,4	615.346,3	100	25,8
din care:						
- interintreprinderi	373.350,4	58,8	19,6	407.705,1	66,2	17,1
- bugetul de stat	115.986,2	18,3	6,1	85.899,5	14,0	3,6
- bugetele locale	4.390,4	0,7	0,2	9.222,8	1,5	0,4
- credite bancare, dobinzi	35.850,6	5,6	1,9	31.061,8	5,0	1,3
- bugetul asigurarilor sociale	97.951,3	15,4	5,2	70.615,6	11,5	3,0
- bugetele fondurilor speciale	7.803,7	1,2	0,4	10.841,5	1,8	0,4
Proprietate de stat						
ARIERATE TOTALE	191.211,1	100	10,0	138.635,0	100	5,8
din care:						
- interintreprinderi	92.606,6	48,4	4,9	83.975,5	60,6	3,5
- bugetul de stat	46.116,9	24,1	2,4	19.803,4	14,3	0,8
- bugetele locale	679,8	0,4	0,04	4.536,4	3,3	0,2
- credite bancare, dobinzi	6.465,1	3,4	0,3	3.494,6	2,5	0,1
- bugetul asigurarilor sociale	44.486,6	23,3	2,3	25.230,4	18,2	1,1
- bugetele fondurilor speciale	856,1	0,4	0,04	1.594,7	1,1	0,1

Proprietate privată						
ARIERATE TOTALE	366.765,2	100	19,3	404.124,9	100	16,9
din care:						
- interintreprinderi	254.965,7	69,5	13,4	284.088,8	70,4	11,9
- bugetul de stat	49.702,6	13,6	2,6	54.320,9	13,4	2,3
- bugetele locale	2.587,0	0,7	0,1	3.667,7	0,9	0,1
- credite bancare, dobinzi	22.758,8	6,2	1,2	20.315,7	5,0	0,9
- bugetul asigurarilor sociale	31.277,1	8,5	1,7	33.678,0	8,3	1,4
- bugetele fondurilor speciale	5.474,0	1,5	0,3	8.053,8	2,0	0,3
Proprietate mixtă						
ARIERATE TOTALE	75.465,5	100	4,0	71.446,8	100	3,0
din care:						
- interintreprinderi	24.613,6	32,6	1,3	39.179,7	54,9	1,6
- bugetul de stat	19.937,3	26,4	1,1	11.540,4	16,1	0,5
- bugetele locale	1.086,5	1,5	0,1	981,3	1,4	0,04
- credite bancare, dobinzi	6.594,0	8,7	0,3	7.225,9	10,1	0,3
- bugetul asigurarilor sociale	21.797,6	28,9	1,1	11.351,8	15,9	0,5
- bugetele fondurilor speciale	1.436,5	1,9	0,1	1.167,7	1,6	0,05
Proprietate cooperatistă și obștească						
ARIERATE TOTALE	1.890,8	100	0,1	1.139,6	100	0,1
din care:						
- interintreprinderi	1.164,5	61,6	0,06	461,0	40,5	0,02
- bugetul de stat	229,4	12,1	0,01	234,9	20,6	0,01
- bugetele locale	37,1	2,0	0,00	37,4	3,3	0,00
- credite bancare, dobinzi	32,7	1,7	0,00	25,6	2,2	0,00
- bugetul asigurarilor sociale	390,0	20,6	0,02	355,4	31,2	0,01
- bugetele fondurilor speciale	37,1	2,0	0,00	25,3	2,2	0,00

SURSA: prelucrări CNP pe baza datelor din bilanțurile contabile centralizate de MFP

Arieratele, creanțele și pierderile agenților economici cu capital de stat

- mld.lei ROL, prețuri curente -

	Proprietatea de stat (bilanțuri contabile)		Agenți monitorizați			
	2003	2004	2003*)	2004**)	iunie 2005	august 2005
1. ARIERATE TOTALE (2+7)	191.211,1	138.635,0	169.481,1	103.919,3	95.997,2	85.961,0
2. Buget consolidat (3+4+5+6)	92.139,4	51.164,9	85.403,1	41.737,4	34.219,6	33.948,4
3. Bugetul statului	46.116,9	19.803,4	31.464,2	16.344,9	16.204,9	15.658,4
4. Bugetul asigurarilor sociale	44.486,6	25.230,4	49.397,3	24.206,9	17.383,8	17.658,8
5. Bugetele locale	679,8	4.536,4	352,1	469,4	484,8	482,1
6. Bugetul fondurilor speciale	856,1	1.594,7	4.189,5	716,2	146,1	149,1
7. Alti creditori	99.071,7	87.470,1	84.078,0	62.181,9	61.777,6	52.012,6
CREANTE	247.385,7	224.075,2	89.055,1	51.281,7	47.346,5	45.737,1
PIERDERI	27.787,1	26.181,7	20.394,6	15.072,6	4.242,9	3.867,8
PIB	1.903.353,9	2.387.914,3			1102632	2812000
Pondere în PIB - %						
ARIERATE TOTALE	10,0	5,8	8,9	4,4	8,7	3,1
CREANTE	13,0	9,4	4,7	2,1	4,3	1,6
PIERDERI	1,5	1,1	1,1	0,6	0,4	0,1

*) preluate din situația agenților monitorizați din decembrie 2004

***) preluate din situația agenților monitorizați din august 2005

SURSA: prelucrări CNP pe baza datelor din bilanțurile contabile și din situația agenților economici monitorizați, centralizate la MFP

Creșterea(+)/Reducerea(-) nominală a arieratelor, creanțelor și pierderilor

- % -

	Proprietatea de stat (bilanțuri contabile)	Agenți monitorizați	
	2004/2003	2004/2003	august 2005/decembrie 2004
1. ARIERATE TOTALE	-27,5	-38,7	-17,3
2. Buget consolidat	-44,5	-51,1	-18,7
3. Bugetul statului	-57,1	-48,1	-4,2
4. Bugetul asigurarilor sociale	-43,3	-51,0	-27,1
5. Bugetele locale	567,3	33,3	2,7
6. Bugetul fondurilor speciale	86,3	-82,9	-79,2
7. Alti creditori	-11,7	-26,0	-16,4
CREANTE	-9,4	-83,1	-74,3
PIERDERI	-5,8	151,4	-10,8

SURSA: prelucrări CNP pe baza datelor din bilanțurile contabile și din situația agenților economici monitorizați, centralizate la MFP

Pierderile agenților economici raportori de bilanțuri contabile

	AN 2003			AN 2004		
	mld.lei ROL	%	% din PIB	mld.lei ROL	%	% din PIB
PIB	1.903.353,9			2.387.914,3		
Economie Națională	148.925,4	100	7,82	122.561,0	100	5,13
Proprietate de stat	27.787,1	18,7	1,46	26.181,7	21,4	1,10
Proprietate privata	102.476,3	68,8	5,38	73.457,3	59,9	3,08
Proprietate mixta	18.367,0	12,3	0,96	22.726,8	18,5	0,95
Proprietate cooperatista si obsteasca	295,0	0,2	0,02	195,2	0,2	0,01

SURSA: prelucrări CNP pe baza datelor din bilanțurile contabile centralizate de MFP

Creantele agentilor economici raportori de bilanturi contabile

	AN 2003			AN 2004		
	mld.lei ROL	%	% din PIB	mld.lei ROL	%	% din PIB
PIB	1.903.353,9			2.387.914,3		
Economie Națională	867.898,6	100	45,6	1.021.268,0	100	42,8
Proprietate de stat	247.385,7	28,5	13,0	224.075,2	21,9	9,4
Proprietate privata	590.098,1	68,0	31,0	755.281,2	74,0	31,6
Proprietate mixta	28.461,7	3,3	1,5	39.758,6	3,9	1,7
Proprietate cooperatista si obsteasca	1.953,1	0,2	0,1	2.153,0	0,2	0,1

SURSA: prelucrări CNP pe baza datelor din bilanțurile contabile centralizate de MFP